

Strategisen tutkimuksen neuvoston aloitteen teema-alue ja painopiste vuoden 2023 STN-ohjelmille

13.6.2022

Teema-alue: Oikeudenmukainen vihreä murros

Teeman vihreä murros viittaa ekologisten kestävyyskriisien kokonaisvaltaisiin, pitkäjänteisiin ratkaisuihin. Lähtökohtana ovat nykyisten kestävämmien kehityskulkujen katkaisemisen ja kriiseihin vastaamisen kannalta välttämättömät yhteiskunnalliset ratkaisut. Murroksessa on kyse paitsi ympäristöstä ja teknologiasta myös mittavista yhteiskunnallisista ja kulttuurisista muutoksista niin paikallisesti kuin globaalisti. Muutosten myötä kysymykset yhteiskunnan vakaudesta ja turvallisuudesta korostuvat ja ennakoinnin tarve kasvaa. Muutokset luovat myös tilaa uudelle. Suomessa voidaan edistää vihreällä murroksella resurssi- ja energiaturvallisuutta sekä vahvistaa yhteiskunnan ja talouden muutosjoustavuutta. Ratkaisut voivat myös lisätä eriarvoisuutta ja ristiriitoja. Miten tunnistaa kestäviä muutospolkuja, jotka tukevat eri ryhmien mukana pysymistä ja vähentävät eriarvoisuutta? Miten vahvistaa vihreän murroksen demokraattista hyväksyttävyyttä?

Teemassa etsitään tutkimukseen perustuvia uusia ratkaisuja ja näkökulmia oikeudenmukaiseen vihreään murrokseen ja muutosjoustavuuden vahvistamiseen. Käsillä olevat suuret kriisit, kuten ilmastonmuutos ja luontokato sekä niidet yhteydet luonnonvarojen käyttöön erilaisine keskinäisriippuvuuksineen edellyttävät toimenpiteitä, jotka vaikuttavat merkittävästi koko toimintaympäristöömme, elinkeinorakenteeseemme ja elämäntapoihimme. Teemasta tehtävän tutkimuksen tulee vahvistaa edellytyksiä tehdä oikeudenmukaisen vihreän murroksen edellyttämiä pitkäjänteisiä päätöksiä sekä valmiuksia ennakoida kehityksen mukanaan tuomia haasteita ja mahdollisuuksia. Tutkimuksissa on huomioitava paikallisten ja kansallisten ratkaisujen yhteydet globaaliin toimintaympäristöön. Tavoitteena on myös luoda mahdollisuuksia yhteiskunnan eri sektoreiden ja talouden uudistumiseen. Polut kohti vihreää murrosta voivat synnyttää ja voimistaa yhteiskunnallisia erimielisyyksiä. On oleellista tarkastella muutosjoustavuutta ja keinoja vähentää yhteiskunnan eri toimijoiden haavoittuvuutta.

Teemassa rakennetaan monitieteisen ja vuorovaikutteisen tutkimuksen keinoin laaja-alaista tietoperustaa ja asiantuntijuutta hyvinvointiyhteiskunnan vihreän murroksen tueksi. Teemasta muodostetaan kaksi tutkimusohjelmaa eri painotuksin. Ohjelmissa on tarkoitus keskittyä energiasiirtymään ja resurssikysymyksiin, niiden kytköksiin globaalin toimintaympäristön muutoksiin sekä vihreän murroksen edellyttämien yhteiskunnallisten ratkaisujen toteuttamiseen eri toimijoiden näkökulmista. Molemmista ohjelmissa korostuvat resilienssi ja ratkaisujen yhteiskunnallinen hyväksyttävyys.

Läpileikkaava painopiste: Resilienssi

Vuoden 2023 strategisen tutkimuksen läpileikkaavana painopisteenä on resilienssi. Se tarkoittaa kykyä sopeutua muutokseen ja yhteiskuntaa koetteleviin kriiseihin inhimillisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti, teknologisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla. On oleellista vahvistaa yksilöiden, yhteisöjen, instituutioiden ja yhteiskunnan valmiuksia sopeutua muutokseen, toipua vastoinkäymisistä ja löytää uusia mahdollisuuksia – turvata yhteiskunnan vakaus ja toimintakyky muuttuvissa olosuhteissa. Näkökulma resilienssiin voi ulottua käsitteellisestä tarkastelusta konkreettisiin analyysiin osana hankekokonaisuutta. Tavoitteena on sisällyttää resilienssi vuoden 2023 strategisen tutkimuksen ohjelmissa tehtävään tutkimukseen kautta linjan suunnittelusta toteutukseen.